

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

**Academic Leadership According to the Dutiyapāṇika Sutta Principles of
Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Secondary
Educational Service Area Office**

ชไมพร สุวรรณปุระ¹, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์)², สุนทร สายคำ³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Chamaiphorn Suwanpura¹, Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)², Sunthon Saikhham³

^{1,2,3}Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: chachamaiphorn@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 09 January 2026; Revised: 26 January 2026; Accepted: 10 February 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และครูผู้สอน จำนวน 346 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทศตยปาปณิกสูตร 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา 1. สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายร่วมกัน สื่อสารอย่างทั่วถึง แปลงวิสัยทัศน์สู่มาตรฐานการปฏิบัติงานที่วัดผลได้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือและติดตามประเมินผลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2. สื่อสารสร้างความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 3. วางระบบนิเทศภายในให้มีกระบวนการชัดเจน วางแผนร่วมกัน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ นำข้อมูลมาพัฒนาบุคลากรและยกระดับ

คุณภาพสถานศึกษา 4. สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้เชิงรุก และการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมจัดเวทีนำเสนอผลงานและยกย่องนวัตกรรม เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, หลักทศตยปาปณิกสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta Principles of educational institution administrators, and (2) to propose guidelines for developing academic leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, a questionnaire was used as the research instrument, with a reliability coefficient of 0.86. The sample consisted of 346 participants, including school administrators and teachers. Statistical methods employed included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, interviews were conducted with nine key informants, who were experts in educational administration, selected through purposive sampling. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of academic leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office was found to be at the highest level. The aspect with the highest mean score was defining vision, mission, and goals according to the Dutiyapāṇika Sutta Principles. 2. The guidelines for developing academic leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta Principles of educational institution administrators emphasize participatory and holistic development. Administrators should promote collaboration in defining a shared vision, mission, and goals, ensuring effective communication that translates the vision into measurable operational standards while establishing cooperative networks and continuous evaluation for improvement. They should foster clear communication and understanding of curriculum implementation among all stakeholders, encourage teachers to analyze learners to create learner-centered curricula, and revise curricula to align with each school's context. Furthermore, administrators should design a transparent and systematic internal supervision process through joint planning, observation, constructive feedback, and the use of data to develop personnel and enhance institutional quality. Finally, they should cultivate a collaborative working culture, provide resources to support active learning and classroom research, organize platforms for sharing and recognizing innovative works, and continuously promote educational innovation toward sustainable development.

Keywords: Academic Leadership, Dutiyapāṇika Sutta Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาคนให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติสู่ความก้าวหน้า โดยการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถสร้างองค์กรที่เรียนรู้และสร้างสังคมที่ดี เพื่อให้ประชาชนสร้างคุณภาพชีวิตของตนเองโดยรวมกันพัฒนาชาติให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมนานาชาติได้

อย่างสงบสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553 : 3-4) เป็นกฎหมายซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการพัฒนาพลเมืองไทยให้มีวุฒิภาวะครบถ้วนในการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้เป็นสุขพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาตนเองให้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของโลก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาของประเทศ จะเห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับยังคงมีปัญหา สถานการณ์การศึกษาของไทยในปัจจุบันสะท้อนภาพสองด้านที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในมิติของโอกาส แม้ว่านโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายจะช่วยเพิ่มความเสมอภาคและขยายการเข้าถึงการศึกษาในภาพรวมได้สำเร็จ แต่ในมิติของคุณภาพกลับพบว่า ผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนและบัณฑิตยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังยิ่งไปกว่านั้น ปัญหานี้ยังส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคแรงงาน ซึ่งสมรรถนะของบุคลากรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ทันการณ์ และระบบบริหารจัดการศึกษา ในปัจจุบันก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรองรับสภาวะการณ์ การลดลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วของประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด และไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมต่อทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อน จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 75) ปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษา การจัดการศึกษายังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นโดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระ และผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากข้อจำกัด เรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับ อาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่า มีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาบางส่วนยังมีปัญหาคุณภาพ อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ของไทยในระดับนานาชาติยังอยู่ในลำดับที่ต่ำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้

การศึกษาไทยใน ทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 69) จากปัญหาและความท้าทายของระบบศึกษา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพจะสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้กำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 84 โรงเรียนจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีผู้บริหารสถานศึกษา 189 คน และข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา 3,002 คน โดยผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดพบว่ายังมีต่ำกว่ามาตรฐาน โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2566 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ (34.52) เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มี 1 รายวิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (50.40) และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 มี 3 วิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ (31.99) วิชาคณิตศาสตร์ (25.60) และวิชาวิทยาศาสตร์ (30.10) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2566 พบว่าผู้เรียนในสังกัดมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ 27.94 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีราย 5 วิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (38.41) วิชาสังคมศึกษา (31.27) วิชาภาษาอังกฤษ (24.02) วิชาคณิตศาสตร์ (18.55) และวิชาวิทยาศาสตร์ (27.44) ตามลำดับซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น, 2567 : 41-48) ดังนั้นผู้บริหารต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาและค้นหาแนวทางช่วยส่งเสริม และพัฒนาการศึกษา โดยการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บริหารจัดการหลักสูตร และการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ยั่งยืน

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกๆระดับ เนื่องจากเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการ การบริหารหลักสูตรและการสอน การพัฒนาครูและบุคลากร การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการประเมินและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับภาณุพงศ์ อุณชาติ และเอกราช โฆษิตพิมาณเวช (2566 : 746) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการบริหารจัดการของผู้บริหารในสถานศึกษา ในการชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวจิตใจในการพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การพัฒนาการเรียนการสอนการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ และ ครรชิต ชัยกิจ, ละเอียต จงกลณี และจุฬาพรรณ ภรณ์ธนะแพทย์ (2563 : 169) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา และให้ความหมายพฤติกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทาง

วิชาการ คือ พฤติกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการจัด การเรียนการสอนและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หลักธรรมในพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ หลักทศตยปาปณิกสูตรมี 3 ประการ คือ 1) ด้านจักขุมา คือ มีปัญญา มองการณ์ไกล เป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน 2) ด้านวิรูโร คือ เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ มีประสบการณ์การทำงาน หรือกิจการทั้งปวงได้ดี 3) ด้านนิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ดีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549 : 26)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับวางแผนทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนการอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) (พัฒนา ยอดตะสือ, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และศิวกอ อินญาษา, 2567 : 1817-1827)

3.2 ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ การศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 3,386 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 346 คน ใช้โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) แล้วใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 184 คน และกลุ่มตัวอย่างของครูทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 162 คน

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับปฏิบัติการภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร และ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปร และประเด็นในการตั้งคำถาม

3. นำข้อมูลที่ได้มาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาสร้างคำ นิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วย 4 ด้าน

4. ร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนด ประเด็นให้ครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย คำถามเป็นรายข้อ เป็นแบบแบบตรวจสอบรายการ (Multiple choices) และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำและทำการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้อง เหมาะกับขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ และแก้ไขจำนวน 5 คน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อและเนื้อหา ค่า IOC พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ที่กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่ระดับ 0.75 ขึ้นไป ได้ค่า Reliability Statistics อยู่ที่ 0.86

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการค้นคว้าอิสระต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ Google Form และสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) ในการเก็บรวบรวม และได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามในแต่ละด้านและแต่ละข้อโดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและแปลผลตามหลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (class interval) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121) ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก
- 2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง มระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3.3 ระยะเวลาที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

การเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ ผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการสัมภาษณ์ การสร้างคำถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามที่กำหนด

2. สร้างคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จากข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมในแต่ละด้าน มาเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมจากการศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุมเนื้อหา ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม จากนั้น นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนิสัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวม

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		\bar{X}	S. D.	
1	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร	4.54	0.19	มากที่สุด
2	ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร	4.47	0.23	มาก
3	ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร	4.53	0.23	มากที่สุด
4	ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร	4.52	0.28	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.51	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.51, S. D.= 0.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร ($\bar{X}= 4.54, S. D.= 0.19$), รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร ($\bar{X}= 4.53, S. D.= 0.23$), และด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร ($\bar{X}=4.52, S. D.=0.28$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้าน การบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมาก ($\bar{X}=4.47, S. D.= 0.23$)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ สร้างวิสัยทัศน์เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและวัดผลได้ การสื่อสาร และสร้างเครือข่าย นำข้อมูลจากการประเมินมาทบทวนเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้างความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

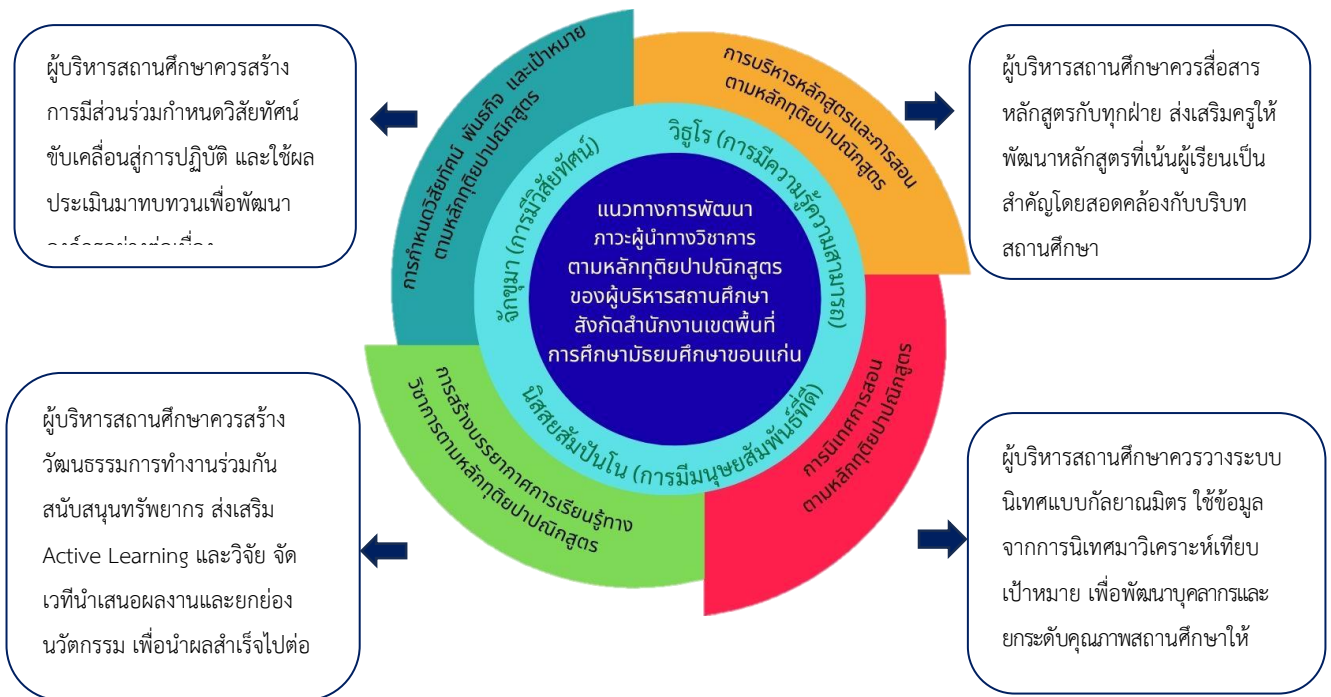
2.3 ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางระบบนิเทศที่เป็นกัลยาณมิตร กำกับครูให้สอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และแผนการจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการประชุมก่อนสอน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลภาพรวมมาวิเคราะห์เทียบกับเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาบุคลากรและยกระดับคุณภาพทั้งสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีพร้อมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดเวทีเพื่อนำเสนอผลงานและยกย่องผู้สร้างนวัตกรรม เพื่อนำความสำเร็จมาต่อยอดใน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตร และภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร ได้แก่ 1. จักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) 2. วิรูโร (การมีความรู้ความสามารถ) 3. นิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี)

ด้านนอก คือ การค้นพบในการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น” ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร และ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร

5. อภิปรายผล

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรมีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรมาใช้ในการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยใช้ความสมดุล 3 ประการ คือ 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ 2. วิรูโร การมีความรู้ความสามารถ 3. นิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จึงส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชญารูปต่ำ (2565 : 59-60) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด และพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวินัญ โสมดี, ทศนีย์ บุญมาภิ, สังวาร์ ว่างแจ่ม และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ (2567 : 837-848) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลและศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนและ ด้านการนิเทศการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน (2564 : 117-121) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะ ความร่วมมือ ด้านทักษะการสื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีดังนี้ 1) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรในอนาคตเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเสนอผลงานหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่โดย ไม่ตำหนิเมื่อเกิดข้อผิดพลาดร่วมกันเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ พัฒนาองค์ความรู้รอบด้านและฝึกฝนให้เชี่ยวชาญ 3) ทักษะด้านการสื่อสารคือผู้บริหารควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้หลักการพูดและการใช้ภาษาหมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูด เพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 4) ด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความสัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การสร้างความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังร่วมกันทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เทคโนโลยี ให้เกิดประโยชน์และมีประจุมวางแผนเพื่อทบทวน การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียน การสอนของครูและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แปลงวิสัยทัศน์นั้นสู่มาตรฐานการปฏิบัติงานที่วัดผลได้ พร้อมสื่อสาร อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจทิศทางเดียวกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรมาสนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามมาตรฐาน มีระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทบทวนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาการส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากนั้นจึงกำกับนิเทศการสอนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการใช้หลักสูตรไปยัง

ผู้ปกครองและชุมชน พร้อมทั้งเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อการมีรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์และข้อเสนอแนะทั้งหมดมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อสรุปเป็นทิศทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในปีการศึกษาต่อไป 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทฤษฎีป้าปนิกสูตร ผู้บริหารวางระบบนิเทศภายในที่เป็นกัลยาณมิตร โดยสร้างความเข้าใจร่วมกับครูถึงเป้าหมายและกำหนดปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน มีกระบวนการครบวงจรตั้งแต่การประชุมก่อนสอนเพื่อวางแผนร่วมกัน การเข้าสังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริง และการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการนิเทศครูทุกคนมาวิเคราะห์เป็นภาพรวมของสถานศึกษาเพื่อประเมินความก้าวหน้าเทียบกับมาตรฐานและเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้ตรงจุด และปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพทั้งสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ตามหลักทฤษฎีป้าปนิกสูตร ผู้บริหารสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างเพียงพอจากนั้นจึงส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนานวัตกรรม มีเวทีทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนและครูได้นำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม นำผลสำเร็จและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อต่อยอดและใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างยั่งยืน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีป้าปนิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางองค์กร โดยสร้างกระบวนการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แปลงวิสัยทัศน์นั้นให้เป็นรูปธรรมผ่านมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่วัดผลได้ สื่อสารอย่าง ต่อเนื่องให้ทุกคนเข้าใจทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรมาสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร การบริหารหลักสูตร และการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้าง ความเข้าใจการใช้หลักสูตร กับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสร้างกลไกสนับสนุนครูใน การนิเทศการสอน ผ่านระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ที่มีเป้าหมายชัดเจนและมีกระบวนการครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ ระบบนิเทศที่เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการสร้างนวัตกรรมผ่านการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมทั้งสร้างเวทีใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา เชื้อคมตา (2566 : 203-214) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน จำนวน 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองและจะต้องร่วมมือร่วมใจกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการจัดการศึกษา 2) ด้านการ

บริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติ และนิเทศประเมินการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นำมาพัฒนาหลักสูตร 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และควรส่งเสริมการอบรม สัมมนาทางวิชาการให้ครูผู้สอน และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยผู้บริหารต้องนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เป็นระบบและต่อเนื่อง และสะท้อนผลเพื่อนำไปพัฒนา และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของ เนติ มโนปัญญา (2565 : 191-199) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเขตพื้นที่ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เสนอแนะไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ทางการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายอัตลักษณ์ ของโรงเรียนให้ชัดเจน 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมให้ครูรู้และเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพครู ได้แก่ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนให้เหมาะสมและปลอดภัย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาที่ได้ไปจัดทำเป็น หลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา หรือ คู่มือปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรเข้ากับ ภาวะผู้นำทางวิชาการสมัยใหม่ โดยเน้นกรณีศึกษาจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนให้เกิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนแนวทางการนำหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรไปใช้แก้ปัญหาลงใน บริบทของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจ เรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและสม่ำเสมอ

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา เพื่อให้ สอดคล้องกับการบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรของโรงเรียนกับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และชุมชน ให้เข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและการจัดประสบการณ์การเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตามให้ครูได้จัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรระหว่าง เขตพื้นที่การศึกษา หรือระหว่าง ระดับการศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาว่าบริบทที่แตกต่างส่งผลต่อการแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร กับตัวแปรด้านคุณภาพผู้เรียนโดยตรง เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ หรือทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นผลกระทบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรมีการทำวิจัย แบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อสร้าง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ที่มีกิจกรรมและขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งทดลองใช้และประเมินผล เพื่อให้ได้เป็นนวัตกรรมที่สามารถนำไปขยายผลในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

ครรรชิต ชัยกิจ, ละเอียต จงกลณี, และ จุฬาพรณ ภรณ์ธนะแพทย์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา. *วารสารวิชาการและการวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(2), 169.

เนติ มโนปัญญา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัฒนา ยอดสะอี่, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, และ ศิวกร อินญา. (2564). รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสารมจรอุบลปริทรรศน์*, 9(1), 1817-1827.
- ภาณุพงศ์ อุณชาติ, และ เอกราช โฆษิตพิมาณเวช. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 746.
- ลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร, และ สงวน อินทร์รักษ์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 30(1), 236-237.
- วนิดา เชื้อคมตา. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สรวิชัย โสมดี, ทศนีย์ บุญมาภิ, สัจวาร วังแจ่ม, และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. *วารสารมจรอุบลปริทรรศน์*, 9(1), 837-848.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2567*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.